

Selkokielen vuorovaikutuksen ohjeet kielenoppijan kanssa kommunikointiin

Seuraavat ohjeet on koottu Leealaura Leskelän *Selkokielen vuorovaikutuksen ohjeet* -tekstin perusteella. Nämä ohjeet on julkaistu liitteenä kirjassa Leskelä, Leealaura & Lindholm, Camilla 2012: *Haavoittuva keskustelu. Keskusteluanalyttisiä tutkimuksia kielellisesti epäsymmetrisestä vuorovaikutuksesta*. Kehitysvammaliiton tutkimuksia 6. Helsinki: Kehitysvammaliitto.

1. Orientointi ja olosuhteet

- Tarkista ympäristön taustamelu ja rauhoita puhetilanne, jos se on mahdollista.
 - o Taustahäly voi vaikeuttaa kieliainesten erottelua
- Orienteoi puhekeskustelu eli kerro, mitä seuraavaksi tapahtuu.
 - o Pystytään ennakoimaan tulevia kommunikoinnin ja kielen keinoja
- Kiinnitä huomiota keskustelutilanteeseen ja sen erityispiirteisiin.
 - o Eri tilanteet vaativat osallistujalta erilaista toimintaa.
 - o Huom! Eri kielissä ja kulttuureissa tilanteisiin kohdistuu erilaisia odotuksia.

2. Kohtaaminen ja läsnäolo

- Muista tarkastella omaa toimintaasi vuorovaikutustilanteessa
 - o Mutta älä liikaa, pyri löytämään kultainen keskitie.
 - o Sopeuta kielenkäyttö puhekeskustelulle sopivaksi.
- Huolehdi, että myös puhekeskustelusi saa tilaisuuden ottaa vastuuta vuorovaikutuksen sujumisesta.
- Anna puhekeskustelulle aikaa reagoida.
 - o Liika kiirehtiminen voi vaikeuttaa vuoropuhelua ja passivoida puhekeskustelua.
- Kuuntele tarkasti ja ilmaise kiinnostustasi ilmein, elein ja palautteella.
 - o Rohkaise puhekeskustelua käyttämään kieltä.
- Rohkaise toista ilmaisemaan mielipiteitään.

3. Vuorottelu

- Rohkaise ja tue puhekeskustelusi aloitteita.
- Tue keskustelun etenemistä vuorotellen.
- Vastaa. Näin osoitat, että olet kuunnellut.

- Tee kysymyksiä, mutta vältä kuulustelua.
- Pidä huoli, että teistä molemmat pystyvät vaikuttamaan puheenaiheisiin ja keskustelun etenemiseen.
- Vaikeuksia tuottanut kohta selviää usein helpommin kysellen ja vuorotellen kuin luennoimalla.
 - Muistikapasiteetti kuormittuu vieraan kielen prosessoinnissa.
 - Tauot ovat tärkeitä.
 - Kyselyllä voi varmistaa ymmärtämistä.

4. *Selkokielen puheen keinot*

- Sanat ja lausumat
 - Yleinen, tuttu puhekielinen sanasto
 - Erikoiskielisten, abstraktien sanojen selittäminen. Konkreetti ilmaisu!
 - Ilmauksen ydinsanoja ja pääasiaa korostettava.
 - Toista vaikea sana, mutta varo maneerimaista toistoa.
 - Kokeile kiertoilmauksia, jos toisto ei auta.
 - Käytä kielikuvia vain harkiten, suosi yleisiä ja tavallisia sanontoja. Valmistaudu keskustelemaan niiden merkityksestä.
 - Puhu aikuiselle aikuisten kieltä.
- Kielen rakenteiden valinta
 - Suosi tavallisia puhekielen rakenteita.
 - Toisinaan kirjoitettu kieli voi olla helpompaa.
 - Suosi lauseita, joissa ilmaistaan tekijä. Konkreettisuus!
 - Vältä harvinaisia kielen rakenteita, joita esiintyy puheessa vähän.
- Puheenvuoron kokonaisrakenteen suunnittelu
 - Suunnittele etukäteen asian esitysjärjestys, etenkin toimintaohjeissa.
 - Lähde liikkeelle tutusta asiasta.
 - Älä puhu liian paljoa kerralla.
 - Muista antaa konkreettisia esimerkkejä.
 - Kiinnitä huomiota kysymyksiäsi muotoiluun.
 - Annatko vaihtoehtoja (esim. tämä vai tuo?) vai jätätkö sen avoimeksi (esim. kuka?).
 - Jos vaikea vastata kysymykseen, voit kokeilla kysymyspolkua:
 1. Esitä avoin kysymys.
 2. Sitten vaihtoehtokysymys.
 3. Vasta lopuksi kyllä/ei –kysymys.
- Puheen prosodiset piirteet ja tauotus
 - Rauhallinen puherytmi.
 - Tauota puhettasi.
 - Korosta pääasioita painotuksella.
 - Selkeä intonaatio korostaa pääasiaa.
 - Normaali äänenvoimakkuus.

- Eleet ja ilmeet
 - o Tue näillä puheesi sisältöä.
 - o Osoita näiden avulla myös kuuntelua!
- Muut puhetta tukevat kommunikointimenetelmät
 - o Voit hyödyntää osoittamista, piirtämistä, viittomista, kirjoittamista ym.

5. Ymmärryksen tarkistaminen ja korjaaminen

- Seuraa puhekumppanisi reaktioita ja mukauta kielenkäyttöäsi niiden mukaan.
- Korjaa väärinymmärrys, jos se vaikuttaa keskustelun etenemiseen.
- Käytä tavanomaisia puheen korjausaloitteita, jos et ymmärtänyt.
 - o Esimerkiksi *mikä x? ai x vai?*
- Käytä suoria viittauksia omiin ymmärrysvaikeuksiisi.
 - o Esimerkiksi *nyt en aivan ymmärtänyt.*
- Varo ylitulkitsemista.
 - o Kysy mieluummin suoraan.
- Älä teeskentele ymmärtäväsi, jos et ymmärrä.
 - o Suojaa puhekumppanisi kuitenkin kasvojen menetykseltä.